

Nada Krajncan Šušteršič: Spomini na šolske dni

Zibelka mojih otroških dni je Prlekija. Prlekija je gričevnata pokrajina, posuta z goricami, pašniki, vasicami, cerkvami in gozdčki in Prlekija so ljudje s svojim značilnim mehkim značajem in prleškim narečjem; zvenečim in božajočim.

Pred dnevi sem se po zelo dolgem času odpravila na izlet v to sončno in razgibano pokrajino z namenom, da obudim daljne spomine na svoje otroške dni, ki sem jih preživela v Ormožu.

Ko sem parkirala pred starim ormoškim gradom in se podala proti njemu, so me začeli preplavljati spomini in čustva; padla sem v časovno kapsulo izpred petdesetih let in se predala občutjem, da so me popeljala nazaj v preteklost.

Najprej se je obudil spomin na vsakodnevne poti po grajskem parku do starega gradu, kjer je bila v tistem času glasbena šola. Prehod skozi obokan podhod z v kamen izdolbenim grbom in dvema izklesanima levoma na vhodu me je pospremil na grajsko dvorišče, kjer je še vedno kraljeval grajski vodnjak z bogato okrašenim okovanim okrasjem, kot takrat, ko sem pred mnogimi leti hitela na ure klavirja in se mi je oko vedno najprej ustavilo prav tam. Potem ista velika in težka vhodna vrata na levi strani dvorišča, ki so bila vedno odprta in nekaj stopnic do vhoda v prostor gradu z majhnimi hodniki in večjo dvorano na desni strani, kjer sem hodila na vaje pihalnega orkestra. In potem stopnice na levi v zgornje nadstropje, kjer so bile učilnice in še malo višje majhno stranišče, kjer sem kot otrok skozi majhno okno pogledovala iz velike višine na grajski park. Takrat je domišljija napletala zgodbe, ki so jih mrmrali debeli zidovi vsakič znova. Mislim, da je ta ambient odločilno vplival na sprejemanje glasbe in moj odnos do nje, kajti mistična in zamaknjena, kot je glasba, tako zamaknjeno in v duhu povezano s starimi zgodbami sem doživljala vse, kar se je dogajalo med temi zidovi. In zidovi tukaj stojijo in pripovedujejo še danes. Prostori gradu sicer niso več namenjeni poučevanju glasbe, a duh starih časov je ostal tam in moji občutki v njem niso zbledeli. Zavedla sem se, kako zelo so me obogatili.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko sem začela obiskovati osnovno šolo, sta bili v Ormožu dve ločeni šoli, ena za nižjo stopnjo na Hardeku, od prvega do petega razreda in druga v mestu za višjo stopnjo, do osmega razreda. Do šole na Hardeku sem imela bližnjico čez travnik, ki je skrajšala pot na vsega nekaj minut. Ko sem se zdaj poskušala med novimi stavbami prebiti do tega travnika, ga seveda v celoti ni bilo več in do šole sem se odpravila naokoli, po cesti in potem po poti med hišami, kjer sem tudi kot šolarka večkrat hodila. Presenetila me je čudovita prenovljena šola z novim prizidkom, ki se je bohotila na rahli vzpetini in mi začela vlivati strahospoštovanje zaradi prebujenih občutkov iz otroštva, pa tudi zaradi lepe arhitekture starega dela stavbe, ki je na zunaj ostal originalen. V stavbo nisem mogla vstopiti, pač pa sem se zadržala na dvorišču, kjer so spomini zaplesali z vso svojo močjo. Kljub oddaljenosti časa so ostali tam s presunljivo jasnimi slikami na naše igre na dvorišču med odmori, na razposajeno tekanje in skrivanje za drevesi, ki so še vedno obstajala tam, vendar danes ogromna, takrat pa toliko debela, da so zakrila tanka telesca, ki so se poskusila skriti za njimi. Začutila sem spontanost in brezskrbnost iz otroštva. Spomnila sem se tudi lutkovnega krožka, kako smo vadili in kako resno in zavzeto sem pristopila k tej dejavnosti. Zelo živo sem se spomnila nastopa, ki je bil poln improvizacije, ker so seveda gledalci zelo aktivno sodelovali pri igri in se je bilo potrebno prilagajati otroškim komentarjem iz publike. Nepozabna izkušnja, ki je ekipo takrat zelo povezala in učiteljici sem še danes hvaležna za to. Spomnila sem se tudi spoštljivosti do učiteljev, ki so nam jo takrat vcepili. In ker smo spoštovali le-te in na splošno starejše, se mi zdi, da smo se bolj spoštovali tudi sošolci med sabo, kljub norčavostim in lumparijam, ki smo jih počeli drug drugemu, pa tudi učiteljem. Mislim, da smo kljub mladosti močno čutili in sočustvovali eden z drugim, sploh če je kdo pred tablo moral stegniti roke in jih je dobil s šibo po prstih. Takrat smo bili vsi v razredu prizadeti.

Pot me je peljala naprej proti mestu in drugi stavbi, ki danes ni več šola. Tam sem preživela prva najstniška leta in ko sem se bližala cilju, so čustva še bolj burno kipela, kot da so predolgo skrita in zatajena čakala, da se ponovno zbudijo. Toliko grenkih in vznesenih izkušenj je skritih med tistimi zidovji in vse okrog po mestu, kjer sem hodila, skrivaj jokala, se veselila, se bala, bila preveč vznemirjena iz neznanih razlogov in se junačila ter premagovala tegobe odraščanja.

Ob pogledu na šolsko dvorišče, se je takoj prikrdel spomin na vsakoletni prvi september, ko smo čakali pred šolo, da se odpre in na zaskrbljenost, a bo le dovolj toplo za dokolenke in kratko krilo in kratke rokave, ker smo si želeli podaljšanega poletja. Spomnila sem se enotnosti razreda, predvsem v zadnjih dveh letih šolanja, ko smo si pomagali pri pisnih nalogah, izpraševanjih, tematskih plakatih, skratka, ko smo začeli delati kot tim. To nas je zelo povežalo in na vsakoletnem novoletnem plesu, ki je bil višek družabnosti, so se rojevale simpatije in prekipevala čustva. Skupno in organizirano smo okrasili razred, postavili jelko, nabavili prigrizke in pijačo, poskrbeli za gramofon in dobro izbiro plošč, ter seveda zatemnili prostor in ga osvetlili z barvnimi lučkami. Zabava se je ponavadi začela že v jutranjih urah. Sprehajali smo se po šoli iz razreda v razred, ocenjevali okraševanje drugih in se seveda družili ter plesali, vse do poldneva, ko se je zabava zaključila. Tako sem po zabavi vsa čustveno izžeta in polna vznemirjenja odšla direktno v posteljo in prespala popoldne v zmedenih sanjah o nečem nedefiniranem – o neznanem hrepenenju.

Kako zelo smo se cenili, sem ugotovila v zadnjem razredu osemletke, ko sem za 14. rojstni dan dobila 14 nageljčkov, od vsakega sošolca in sošolke po enega. Ne morem opisati, kako ganljiv trenutek mojega življenja je to bil; v otroštvu zagotovo eden od najganljivejših.

Eden izmed lepših spominov je bila zame tudi nagrada, ki sem si jo po oceni učitelja zaslužila pri uri slovenščine, ker sem kot pesmico zdeklamirala življenjepisa Franceta Prešerna in Ivana Cankarja. Toda učitelj ni vedel, da je bila to moja taktika, saj sem se odločila, da se najbolje naučim vse o najboljšem slovenskem pesniku in vse o najboljšem slovenskem pisatelju. Pa ravno to me je vprašal in bil navdušen nad mojim predavanjem. Med naslednjo uro slovenščine me je poslal na sprehod s pretvezo, da odnesem na šolo na Hardeku neko literaturo in takrat se mi je zdelo, da je postal moj zaveznik. Počutila sem se zelo ponosno, kot redkokdaj kasneje v življenju.

Seveda mi je v spomin zašla tudi kakšna grenka izkušnja, predvsem, kako so nam dekletom fantje nagajali, kako so bili nekateri profesorji zoprni – bolj do drugih, kot do mene, a se je to dotaknilo tudi mene; kako sem včasih morala zgodaj vstajati, da sem ponovila snov pred šolo in že šola se je začela dokaj zgodaj, mislim, da že ob sedmih zjutraj in marsikdaj sem odhajala utrujena k pouku. A ne vem zakaj, toda ti spomini so se neboleči spravili s časom, v katerem so se zgodili.

In še ena postaja me je čakala na poti spominov na šolske dni in sicer t.i. mestna grapa. Tam se je odvijal pouk telovadbe. Ker je to zunaj in je to bilo pravzaprav samo igrišče za roket, smo jo uporabljali le v obdobjih toplejšega vremena. Vedno sem se veselila telovadbe, posebno tam zunaj in zdaj sem hotela videti, če ta »grapa« še obstaja. In bila je tam, kakšne 3 minute hoda od osnovne šole, še vedno asfaltirano igrišče za roket, le da povečano še za dodatno košarkaško igrišče. V mestni grapi se je dogajalo marsikaj, od šolskih do članskih rokometnih tekem, treningov, šolskih tekmovanj z postavljenimi ovirami, testiranje fizičnih sposobnosti, in ne nazadnje tudi tombole so tam prirejali, ker je bil prostor velik in primeren. V spomin se je prikrdel dogodek, ko sem iz enega od takšnih tekmovanj z ovirami domov odnesla pošteno buško sredi čela, seveda zaradi pretirane vneme, da zmagam.

Zdi se mi, da k šolskim spominom spadajo tudi lepši dnevi šolskega leta, ki se jim reče – počitnice. Torej se je potrebno okopati tudi v letnem bazenu, ki je bil glavna in edina postojanka mojih počitniških dni mnoga leta, sem pomislila. Na morje ali kakšne druge počitnice namreč z družino nismo hodili. Letni bazen je bil sinonim za brezskrbnost, sproščenost, plavanje, potapljanje, spuščanje po toboganu, skok

domov na kosilo in do večera spet kopanje. Tam je bila vedno tudi družba in igre s kartami ali kar preprosto lovljenje po bazenih. In priklica tega občutka sedaj nisem smela izpustiti. Tako sem se s kopalkami in brisačo v nahrbtniku napotila še do res zadnje postaje mojega izleta in se obilno naplavala in okopala v spominih na prenovljenem kopališču. Tobogana in skakalnice res ni bilo več, tudi srednjega bazena ne, so pa ostali občutki svobode iz otroških dni.

Srce se je odprlo. Duša se je zlila s spomini tega kraja, ki ostajajo v brezčasju in čustveno napolnijo do roba.